

Overweging 2013 01 13

Geliefd ben je

Jesaja 40, 1-5 en 9-11; Titus 3, 4-7; Lucas 3, 15-16 en 21-22;

De eerste zondag na het feest van Driekoningen betreft de doop van de Heer. Een zondag op de rand van de kersttijd en het begin van het openbare leven van Jezus. Enerzijds openbaring, anderzijds begin van de tekenen. Strikt genomen is natuurlijk heel het leven van Jezus openbaring. Maar je kunt toch in de verhalen over Jezus een onderscheid maken in het openbare dat over Hem gezegd wordt en de zelfopenbaring van Jezus in Diens woorden en tekenen. Dit alles natuurlijk bij monde van de betreffende evangelist. In de evangelietekst van vandaag komen die twee elementen bij elkaar. Jezus stelt een teken en er wordt iets over Hem geopenbaard.

Voor elke vorm van openbaring, of het nu een woord of een teken is, geldt wel dat het ontvangen moet kunnen worden. Het moet verstaanbaar zijn. Zonder dit heeft een openbaring, hoe belangrijk ook, geen betekenis en geen inwerking op het menselijk bestaan. We moeten iets van de bedoeling kunnen begrijpen. Daarom is het belangrijk op zoek te gaan naar de betekenis van de tekst.

Dat dit belangrijk is, bewijst de vraag die ik eens kreeg naar aanleiding van ditzelfde evangelie over de doop van Jezus in de Jordaan. Iemand zei: *"waarom moest Jezus zich laten dopen? Hij had toch geen erfzonde?"*

Dit zegt veel over de opvatting van de doop van de vraagsteller. Het zegt ook iets over de manier waarop de vraagsteller luistert naar de tekst van Lucas. Hij vereenzelvigd de doop die hij kent met de doop die in het verhaal plaatsvindt. Bovendien kijkt hij alleen naar de gebeurtenis, namelijk de doop, en niet naar de betekenis ervan.

En misschien doen wij dat ook wel en stellen we ons vergelijkbare vragen bij de tekst. Om te begrijpen wat er gebeurt moeten we onze blik wat verbreden.

De afgelopen tijd hebben we in de teksten die we in de liturgie hebben gelezen, veel over Jezus horen zeggen. In de ontmoeting van Maria en Elisabeth, tijdens het bezoek van de herders aan de kribbe, bij de komst van de wijzen en bij de opdracht van Jezus in de tempel. Hierin wordt Hij aangewezen als de Heer, de kurios, de Messias, de nieuwe koning van de Joden, de glorie van Israel en het licht van de volken. Hier, bij de doop, klinkt een stem uit de hemel. Het hoogste gezag, zou je kunnen zeggen. Die stem klinkt nog een keer bij de gedaanteverandering van Jezus op de berg, waar Hij verschijnt in stralende gestalte temidden van Mozes en Elia, de Wet en de Profeten. In beide gevallen klinken ongeveer dezelfde woorden: "jij bent mijn geliefde zoon". De hemel, dat wil zeggen God zelf openbaart Jezus als zijn geliefde Zoon. Naast het openbare getuigenis van mensen wil de evangelist de hemel als getuige presenteren met betrekking tot de identiteit van Jezus. Hij is de Christus. Hij is degene van wie de traditie verwachtingsvol en vol hoop spreekt. In Hem heeft God zijn hemel neergebogen opdat Hij als een nieuwe Mozes zijn volk bevrijdend voor zou gaan, een weg banend door de zonde naar het leven. En van dit laatste is de doop het teken. In zijn doop duidt Jezus aan wat hij aan het kruis doet.

Er zitten meer lagen in het verhaal. Eén laag betreft Jezus en een andere laag betreft ons. Voor het begrip is het goed die apart te belichten.

Johannes treedt op als de voorloper. Hij is degene die de weg baant, de stem in de woestijn. Hij is ook degene die Jezus aanwijst als de Grotere dan hij, die in het midden staat en niet wordt gekend, als het lam van God dat de zonden wegneemt. Als laatste profeet van het eerste verbond verwijst hij naar Jezus als de eerste van het vernieuwde verbond, wiens schoenriem hij zich niet waard acht te ontbinden.

In het kader van de wegbereiding roept hij op tot een verandering van levenswijze en een doop van bekering en afwassing van zonden. Hij wijst daarbij met name op een ethisch zuiver en rechtvaardig leven. En hij doet dat, zoals er staat, in een klimaat van gespannen verwachting. Men leefde in een gespannen verwachting. En wel de verwachting van de Messias. Daarom ook vroeg men zich af of Johannes de Messias was.

Hij wijst dat af, zoals we hoorden. Hij bereidt slechts de weg voor Hem die na hem komt. Bekering en levensvernieuwing, het daadwerkelijk doen van gerechtigheid vormen de weg waarlangs de Messias komt. Alle oneffenheden en obstakels in ons hart moeten worden weggenomen om een weg te banen voor Christus. Het is dan ook precies langs deze weg van bekering en van reiniging van zonden dat de Messias ons verhaal binnenkomt. Vanuit de anonimiteit treedt Hij bij die doop aan het licht en wordt Hij tijdens zijn gebed geopenbaard als de geliefde Zoon. Dit geschiedt door een stem uit de hemel nadat de heilige Geest in lijfelijke gestalte op Hem is neergedaald.

Je zou kunnen zeggen dat bekering, rechtvaardig leven en gebed de ingrediënten zijn van een God welgevallig leven. Een leven waarin de heilige Geest lijfelijk, concreet, aanwezig komt. Een leven dat door de hemel wordt bevestigd. Een leven dat ons kennen doet als Gods geliefde kinderen.

Maar doordat de doop van Jezus niet alleen openbaring, maar ook teken is, gebeurt er nog iets anders.

Door zijn doop verandert Hij het water en het karakter van de doop. Zijn doop is het teken van zijn menswording en zijn opstanding. Jezus dompelt zich onder in het water van het sterfelijke leven om er als de Levende uit op te staan. Hij gaat onder in onze dood en staat op tot eeuwig leven. Hij is de Levende bij uitstek, de geliefde, het glanzende centrum van de wet en de profetische traditie, die oprijst uit alles wat dood is. Dat is het teken dat Hij hier stelt. Het loopt in het verhaal vooruit op de verrijzenis. Hier klinkt een stem uit de hemel. Later klinkt er een stem uit het graf die zegt: *"wat zoeken jullie de levende bij de doden. Hij is niet hier. Hij is verrezen"*.

Hierdoor heeft het teken van de doop voor ons een heel andere betekenis dan bekering en reiniging, hoewel die elementen er ook nog altijd in mee resoneren. Door zijn doop in ons sterfelijk bestaan en door zijn opstanding heeft Jezus de betekenis van leven en dood totaal veranderd. Hij heeft beide ontmaskerd en van een ander teken voorzien. Hij heeft het absolute karakter doorbroken van zowel de dood als van ons sterfelijk bestaan. Door Hem is de doop vooral een teken van opstanding en eeuwig leven. Een teken van geloof en van belofte. En als zodanig is het in de eerste plaats een teken van verrijzenis.

Maar natuurlijk staan dood, leven en verrijzenis juist ook in het spanningsveld van zonde, rechtvaardigheid en rechtvaardiging.

De oorsprongszonde, een betere benaming dan erfzonde, heeft ons leven voorgoed getekend met de dood. Maar door en in Christus is dit geen dood ten dode, maar een dood ten leven. Herhaaldelijk wordt in de Schrift een relatie gelegd tussen zonde, vooral in ethische zin begrepen, en dood. En tussen rechtvaardigheid en leven. Het wandelen op de weg van de geboden en de vervulling ervan vormen een weg van leven. Het veronachtzamen en overtreden van het verbond worden gezien als een weg van dood en verderf.

In Christus komt daar nog een dimensie bij. Hij is wet en profeten, Hij is de weg ten leven. En door in Christus te leven, delen we ook in Diens opstanding. Zijn we het lichaam dat niet aan de dood wordt prijsgegeven.

In dat verstaan heeft de doop voor ons drie betekenissen. Het afwassen van de gevolgen van de oorsprongszonde. Het incorporeren in het Lichaam van Christus en het deelkrijgen aan de belofte van eeuwig leven.

Alle drie vormen zij uiteindelijk het teken van Gods trouwe liefde en mededogen.

De eerste Christenen hebben dit al vroeg verstaan, getuige de brief aan Titus.

Daarin lezen we dat God ons door zijn barmhartigheid heeft gered toen Hij zijn liefde en goedertierenheid aan ons openbaarde. We worden niet gered op grond van onze werken, maar door het bad van wedergeboorte en levensvernieuwing. Waartoe de heilige Geest rijkelijk over ons is uitgestort door Christus. In Hem zijn wij door genade, en niet door verdienste, erfgenamen van eeuwig leven. Dat is dan ook de inhoud van onze hoop.

Een stukje eerder in de brief aan Titus staat: *"Want de genade van God is verschenen, bron van redding voor alle mensen, die ons leert ..bezonnen, rechtvaardig en vroom te*

leven in deze wereld in afwachting van het geluk waarop we hopen”.

Door de doop van Christus in ons leven, en onze doop in zijn dood staat ons leven voorgoed in het teken van de verrijzenis. Midden in de dood zijn wij in het leven en in dit leven hebben we al het eeuwig leven doordat we geloven in Christus en wat in hem aan ons wordt geopenbaard.

Het deelhebben aan de belofte vraagt dat we ook leven naar die belofte, met andere woorden een bezonnen, rechtvaardig en godvruchtig leven leiden. Niet om daarmee het eeuwig leven te verdienen, maar als de uitdrukking van het geloofsgegeven dat we de belofte van eeuwig leven reeds ontvangen hebben.

Zijn Geest is immers op ons gelegd om ons in staat te stellen te leven naar wat we in belofte reeds zijn, verlost mensen die leven onder de genade. Daartoe zijn we gedoopt. En telkens wanneer we ons tekenen met water, telkens wanneer we het kruisteken maken, brengen we ons dat in herinnering. Weten we weer wat we ten diepste zijn, nl. verrijzenismensen.

Tot die mens moeten we ons telkens weer bekeren, waartoe we de kracht van de geest ontvangen hebben. Opdat het ook in ons zichtbaar mag worden dat we werkelijk al in dit leven mensen van God zijn. Opdat in Christus ook over ons die woorden klinken: “jij bent mijn geliefde kind, over wie ik me verheug”.

Woorden die ons diep thuisbrengen bij onszelf, ons bergen in God en die een onuitputtelijke bron van vertroosting zijn. In de Naam van de Vader, + de Zoon en de heilige Geest. Amen.